

Posudek bakalářské práce – Jiří Koubek

Úloha aktérů a jejich strategií v procesu demokratizace: Španělsko 1975-1982 - Veronika Jandová

Práce sice svým názvem slibuje analýzu úlohy aktérů a jejich strategií, ve skutečnosti je však text především historickou deskripcí, tedy v podstatě převyprávěním již mnohokrát popsaného příběhu španělské tranzice. Tato deskripce je opatřena velkým množstvím ornamentů z výbavy beletristicko-žurnalistické, které však pro text nejsou vždy přínosem. Právě tyto narativní prvky zacílené na hlavní postavy tranzice plní, jak se zdá, v podání autorky funkci rozboru „role aktérů a jejich strategií“. Přinejmenším je třeba se tak domnívat, protože jakýkoli strukturovanější a systematictější pokus o takovou analýzu chybí. Je to škoda, protože to mohl být – při zvoleném přístupu – patrně jediný způsob, jak k tématu říci něco nového, zajímavého či originálního.

Autorka se mohla pokusit alespoň o nějakou typologizaci aktérů, ukázat určité paralely a analogie s novějšími případy tranzic (ačkoli zde je, připouštím, třeba plně respektovat tematickou volbu a uchopení tématu čistě jako case study). Přinejmenším však mohla (a měla) motivace a konání aktérů nějak teoreticky zarámovat. Ostatně práce začíná kapitolkou (nazvanou poněkud nekonformně „*Teoretický přístup*“), která však v tomto ohledu funkci teoretického rámce neplní, protože teorie není ve vlastním textu s deskripcí-narací nikterak propojena. Smyslem teoretické kapitoly je tak spíše jisté úvodní autorčino teoretické vyznání, „vytčení před závorku“ – ohrazení se a vymezení vůči starší generaci tranzitologie (Lipset, atd.), která klade důraz na strukturální a kontextuální podmínky demokratizace. V tomto smyslu je logické, že autorka dává přednost přístupům zdůrazňujícím centralitu aktérů, úlohu náhody a nahodilosti, otevřenost vyústění, atd. Poté se tedy ale v závěru nemusí vlamovat do otevřených dveří: „*V tomto ohledu musím zcela vyvrátit fakt, že demokracie byla předem očekávaným cílem.*“ (str. 26, ... a ponechme stranou, že to každopádně není *fakt* ale nanejvýš *teze*).

Autorka si stanovuje vcelku triviální hypotézu: „*Politické kroky krále Juana Carlose a Adolfa Suáreze se staly jedním ze zásadních prvků procesu demokratizace režimu. Tím tak napomohly pokojnému a úspěšnému završení jeho proměny*“. Na takovém tvrzení by se jistě shodla drtivá většina autorů, kteří se tématem zabývají. Pak je tedy otázkou, o čem a proč vlastně psát bakalářskou práci. Avizovaná analýza role aktérů byla nadějným příslibem a potenciál pro zajímavé (nikoli nutně převratně originální a objevné) uchopení tohoto již velmi důkladně zpracovaného tématu zde jistě byl. Výsledkem je však – jak již bylo uvedeno – pouhé převyprávění příběhu s velmi nízkou přidanou hodnotou. Takto pojatá práce v sobě již a priori nese slabinu, která mohla být vyvážena jedině výrazně kvalitním zpracováním. Autorce jistě nelze upřít snahu a pečlivost při studiu reálií, přesto je však v textu poměrně velké množství rušivých momentů.

Jedna z výhrad se týká terminologie. Obecně autorka správně volí české adjektivum *autoritářský* (režim), přesto jí opakovaně neunikne nepřesvědčivá alternativa „*autoritativní*“ (a není to jen ojedinělá nepozornost – v textu celkem 6krát).

Další výtka je směřována autorce, která je evidentně „doma“ ve španělském jazyce a která avizuje důraz na roli dvou hlavních aktérů. Jeden z této dvojice je napříč celou prací uváděn se „*systematickou ledabylostí*“, a to buď jako Suárez nebo Suaréz. Autorka by přitom měla vědět, že takový detail značně mění výslovnost dotyčného příjmení.

Nepřesvědčivé (a ve standardní politologii, pokud vím, nezavedené) je označení UCD jako „*strany nadvlády*“ (str.47). Pochybnosti budí i autorčino opakované zdůrazňování jedinečnosti a unikátnosti role tohoto subjektu, jako například na téže straně. „*Její případ (UCD – pozn. JK) je však od začátku vcelku unikátním případem, neboť své hegemonné postavení si dokázala udržet pouze dvoje volby a pár měsíců po třetích volbách zmizela definitivně ze scény.*“

V textu se objevuje velké množství problematických formulací, přičemž některé (mimo obtížné srozumitelnosti) upozorňují na určitou badatelskou naivitu: „*Na základě systematického sledování určitých skutečností, zhodnotím a poskytnu o průběhu procesu objektivní informace, přičemž výzkum se bude opírat o kombinaci myšlenkového rozložení zkoumaného jevu na jednotlivé aspekty.*“ (str.1) „*Přístupy osvětlující zavedení demokracie se různí a nikdy nedošlo k jednotnému přístupu, proto se vytvořila řada konceptů, které jsou vysvětlovány odlišným způsobem.*“ (str.4) „*Autoři Donald Share a Scott Mainwaring stanovili tři možné typy přechodů k demokracii, ale ne vždy tyto typy přesně odpovídají realitě, proto je třeba mít na zřeteli, že se jedná o ideální typy.*“ (str.5 – zde se snad spíše jedná o formulační neobratnost vedoucí k záměně příčiny za následek). Na téže stránce charakterizuje tranzici sebe-vyloučením jako „*vymotání se*“.

Následující výčet by měl poskytnout obrázek o hustotě a frekvenci takových formulací. „*Tito odborníci rovněž nedůvěřovali demokracii, pouze se snažili restartovat ekonomickou oblast, ...*“ (str.15) „*...monarchie byla rozumná i vzhledem k zahraničí.*“ (str.17) „*...zredukoval se analfabetismus a celkově se španělská společnost vylepšila.*“ (str.18)

Místy se jedná o neobratnost: „*Zvějšoval se počet mladých duchovních, kteří čím dál více považovali režim a autority za nehybné a jim nepřizpůsobivé.*“ (str.28) Většinou ale jako by se autorka příliš nechala ovlivnit jazykovým žánrem pramenů, ze kterých evidentně čerpala (paměti, rozhovory, žurnalistické zdroje): „*Když došli na přetřes komunisté, hlavní úlohu ve vyjednávání sehrál král osobně, ...*“ (str.42) „*S tímto názorem to nejdále dotáhl přímo Adolfo Suárez, ...*“ (str.47) „*Král dostal nápad povolat zpátky z exilu Josepa Tarradellase, ...*“ (str. 48) „*...dohoda měla zemi rychle vytáhnout z krize, ...*“ (str.50) „*...Suárez v takto politicky soutěživé atmosféře neuměl moc fungovat.*“ (str.53) „*Ti se cítili příliš ušlápnutí a odříznutí od moci.*“ (str.53) „*...rozpačitý Adolfo Suárez podal 27. ledna 1981 demisi.*“ (str.54) „*...předsedy vlády, kterým se stal za velmi dobrodružných podmínek Leopoldo Calvo-Sotelo.*“ (když už to musí být, tak snad raději okolností, str.54)

Doporučuji práci k obhajobě **s hodnocením na pomezí dobře – velmi dobře**, dle průběhu obhajoby.

V Praze dne 19.6.2013